Sumonyi Zoltán

Ady-centenárium Moszkvában

(Garai Gáborról és Ladányi Mihályról)

Moszkvában 1978 januárjában rendezték meg az Ady-centenáriumhoz köthető ünnepségeket. Ez a nagyjából másfél hónapos késés megengedhető egy akkora országban, mint amekkora az egykori Szovjetunió, hát még ha azt is hozzátesszük, hogy az orosz egyházi naptár szerint január 6-án van karácsony. Tehát január elején költőkkel, színészekkel, zenészekkel magyar kulturális küldöttség érkezett Moszkvába.

A Magyar Írószövetséget Garai Gáborral, Ladányi Mihállyal és Földeák Ivánnal négyen képviseltük, s minthogy Garai nem szeretett repülni, vonattal utaztunk. Ez a bő másfélnapos vonatút baráti társasággá kovácsolta a küldöttséget. Mert bár Garait régóta ismertem, még az Élet és Irodalom versrovat-szerkesztőjeként ő közölte első verseimet, Földeák Iván pedig egyetemi társam volt, mégis, „lakva ismerni meg az embert", összezárva egy vasúti hálókocsiban. Ladányival viszont akkor találkoztam először, aki, ellentétben vagabund hírével, már-már nyájasan barátságos volt. Hozta magával a borszeszégővel működtetett úti kávéfőzőjét meg két nagy üveg pesti vizet, azokkal hosszan elbíbelődött, aztán büszke mosollyal szolgálta fel a friss feketét.

Garai akkor nemcsak az Írószövetség főtitkára, de a Központi Bizottságnak is tagja volt, ezért bennünket a Manézs téren lévő Moszkva Szállóban helyeztek el, külön-külön egy-egy lakásméretű apartmanban. Az Ady-est előtti napon telefonhívást kaptunk a magyar követségről, hogy Marjai József nagykövet szívesen lát bennünket egy kávéra, a követségi autó délután négykor lesz a szálloda bejáratánál.

Ötven év körüli, középtermetű, kissé zömök, szőkés férfi volt a nagykövet, feketekeretes szemüvege mögül egy pillanatig végigpásztázott a belépő költőkön, aztán fél-mosollyal kínált helyet a dohányzóasztal körül. Garait és Ladányit ismerősként üdvözölte, kérdezte, hogy hoztak-e neki az új könyveikből, s miután megnézte a dedikációkat, hozzám fordult. Mondtam, hogy én csak egyetlen könyvet hoztam magammal, holnap este abból fogok felolvasni, de utána szívesen dedikálom.

Tea, kávé és színes papírba csomagolt orosz bonbonok közt folyt az udvarias beszélgetés, amikor a nagykövet váratlanul azt mondta, hogy szép, szép, de tudják, kár ezekbe itt Ady. Gőzük sincs róla, hogy mekkora költő. Az orosz versolvasó ízlése megrekedt a múlt századi romantikus deklamálásoknál, a mai költők meg kiszolgálják ezt az ízlést. Hát Adyt is így fordították oroszra. Fogalmuk sincs, hogy mi az a szimbolizmus. Mindent egy az egyben értenek. Így itt az Ady-versekből vagy egy másodosztályú Lermontov lett, vagy valami üzemi csasztuska.

Garai ekkor már másodszor rúgott a bokámba az asztal alatt, finoman jelezve, hogy hallgassak, ne is reagáljak ezekre a mondatokra, ő meg óvatosan körülnézett, hogy vajon hol lehet itt a lehallgató készülék. Aztán némi fészkelődés után fölálltunk, és gyorsan elköszöntünk, azzal, hogy holnap este úgyis találkozunk, és folytathatjuk ezt a kellemes beszélgetést. Amikor a szálloda előtt kiszálltunk a követségi autóból, Garai szólt, hogy ne menjünk még be, sétáljunk egy kicsit a Sándor-kert körül. Értettem, hogy miért nem a szállodában akarja megbeszélni a követségi látogatás tapasztalatait, de Ladányi mondta, hogy ő már fázik, bemegy a szobájába. Így csak ketten indultunk az Ismeretlen Katona Örökmécse felé.

Hát mit szólsz ehhez a provokációhoz? – kérdezte séta közben, még ott is letompított hangon. – Már bánom, hogy adtam neki az új verseskötetemből. Kár bele! Ez egy provokatőr, kérlek! Te meg ne add oda a tiedét! Ki tudja, miket olvas bele, és hogyan adja tovább?

Jól átfagyva értünk vissza a szállodához, s gondoltam, mindjárt beállok a forró zuhany alá, amikor kopogtak. Az öreg *gyezsurnájá* állt az ajtóban, a szállodai folyosó-felügyelők szokott egyenruhájában: hosszú, barna posztóruha, rajta fehér csipkeköténnyel, fején csipkefityula. Kérte, hogy segítsek, mert az egyik magyar elvtárs nem akar kijönni a liftből. Ladányi Miska feküdt a lift padlóján, fél könyökére támaszkodva, mint Kukorica Jancsi, és angyali mosollyal várta, hogy mit akarunk tőle. Végül rámutatott a gyezsurnájára: *Bábuska, tü kommunyiszt?* (Körülbelül ennyit tudott oroszul.) A bábuska buzgón bólogatott: *Dá, dá, galambocskám, já kommunyiszt.* Ladányi fölemelte a mutatóujját, majd lassú, szögletes mozdulattal magára mutatott: *Já alkoholiszt.*

Másnap azért színházba-járó eleganciával érkeztünk az ünnepség helyszínére. A nagy terem tele volt érdeklődőkkel, többnyire a Moszkvában dolgozó magyarokkal, de oroszok is voltak elég sokan. Hiszen kétnyelvű est volt, megnyitóbeszédekkel, szavalatokkal, megzenésített Ady-versekkel. Csak arra emlékszem – hiszen egész idő

alatt az járt a fejemben, hogy miként tudom majd elkerülni a találkozást a nagykövettel, aki a közönség első sorában ült –, arra emlékszem, hogy az orosz színészek mind éteri pátosszal, fejből szavalták a verseket, míg magyar kollégáik visszafogottan, és csak felolvasták azokat. A műsor után aztán kezdődött a tülekedő fogadás; téliszalámi, tokaji borok, és kezdődött az én bujkálásom, hogy megtarthassam a kötetemet.

Néhány héttel a hazaérkezésünk után felhívott Garai, hogy menjek be az Írószövetségbe, fontos dolgokat kell megbeszélnünk. Gondoltam, ott lesz a teljes íródelegáció, de csak ketten ültünk a főtitkári szobájában. Te, figyelj csak – kezdte vontatottan a „fontos megbeszélést" –, te végül is adtál könyvet Marjainak Moszkvában? Dehogy adtam! – válaszoltam értetlenül –, te mondtad, hogy ne adjak neki, kár bele! Aha, aha – bólogatott – kár. Hát, kár, hogy nem adtál. Félreismertük. Nem provokált, komolyan mondta, amit mondott. Ez egy ilyen szókimondó fickó. És úgy látszik, nagy vagány is. Képzeld, mi történt! De ez még embargós hír, ma kaptuk a tájékoztatást. Szóval, az történt, hogy néhány napja érkezett a moszkvai követségre egy Brezsnyevnek címzett szigorúan titkos levél az MSZMP Politikai Bizottságától. Marjainak valami nem tetszett a levélen, és ahelyett, hogy a szabályok szerint simán továbbította volna, felbontotta. A levelet Biszkuék írták, és az állt benne, hogy Kádár jobboldali elhajló, lepaktált a nyugat-németekkel, és kérik Brezsnyev elvtársat, hogy váltsák le. Marjai zsebre vágta a levelet, hazarepült, és odaadta Kádárnak. Úgyhogy már nem is megy vissza Moszkvába, itthon lesz miniszterelnök-helyettes, és a különböző visszaéléseket fogja kivizsgálni. Hát ilyen. Tehát ha legközelebb találkoztok, nyugodtan adhatsz neki egy könyvet! Ha legközelebb találkozunk? – nevettem el magam – jópofa vagy! Mikor találkozom én egy miniszterelnök-helyettessel?!

Jó harminc évvel később elegáns idős férfi ment át előttem a Pozsonyi úton. Jól szabott átmeneti kabát, szemüveg, egyenes derék, határozott léptek. Valahonnan ismerős, gondoltam, és amikor egy pillanatra találkozott a tekintetünk, mintha ő is elgondolkodna, megtorpant az utca közepén. De aztán tovább ment egy ott várakozó taxihoz. Mire rájöttem, hogy kicsoda, és hogy még mindig tartozom neki egy verseskötettel, már befordultak az Ipoly utcába a felső rakpart felé.